

כתב וערך המורה: אלי פררה.

המבקש את פירושי המילים לשירה (פואמה) - יצור קשר באתר.

יונה החיט / חיים נחמן ביאליק

מספורי אחד ה"חטופים". קטע.

מי אני, בעונותי? חיט כפוף על מחטו –
לא אשאל את-אלהים ולא אתן פי לחטא,
אך בזכרי את-הימים ההם הנוראים
יתקפוני בלהות ויבעתוני חלומות רעים.
יהודים בני רחמנים ובני גומלי חסדים
בידיהם העבירו למלך ילדים;
אכזרים מנמרים ומזאבי ערב
פשטו חוטפים בארץ וישחרו לטרף,
וכהנשא טלה חלב, שה יונק מעדר
מבית נחטף ותום וילד מחדר.
אז רגזו השמים, האדמה רגזה
מבכי אבות זקנים ואמות רחמניות,
ואלהים הסתיר פניו, עיניו הצופיות,
שקץ את-ענותם ותפלתם בזה.

לא נולדתי ומחטי בין אצבעותי, –
חיטים מעולם לא היו אבותי,
אף אין בעל-מלאכה בכל משפחתי,
ולוא בינוש החטפן, תרקבנה עצמותיו,
מי יודע אם פעת הגעתי למחטי.

אבי היה איש פשוט, תמים ככל-אבותיו,
ירא את-אלהים וחרד על מצותיו,
מטפל בשמונה בנים, טרוד ושקוע
בבקשת פרנסה כל-ימי השבוע;
ולוא משכה אמי, אשת החיל,
יחדו עמו בעל ותלונו בעמלו,
מעלות השחר עד אשמורה בליל –

רִבֵּץ רִבֵּץ תַּחֲתֵינוּ מִכְּבֹד סָבְלוּ,
אֲכֹן כְּבֹד הַנֶּטְל אֲשֶׁר נִשְׂאוּ עַל-שִׁכְמָם.
אֲךְ אֶל-חֶסֶד אֱלֹהִים – וַיִּטְרִיפֵם לַחֵם,
שָׁבַר רַעְבוֹן בֵּיתָם, דִּי נָהַל יְלָדֵיהֶם
בְּפֶת חֲרָבָה, בְּשִׂכָר לַמּוֹד וּכְסוּת לְמַעַרְמֵיהֶם,
כְּבוֹד שַׁבָּת וּמוֹעֵד לֹא הִפְרָנוּ, חֲלִילָה,
הַכֹּל הוֹכֵן לְסַעֲדָה: בְּשָׂר, דָּגִים וַיִּין;
וּבְשׁוּבָנוּ בְּעָרְב מִבֵּית הַתְּפִלָּה
בְּלוֹיֹת אוֹרֶחַ – רְאִינוּ עֵין בְּעֵין
מִכָּל-פְּנוֹת הַבַּיִת, מִכָּל זְוִיֹת אֶפְלָה,
אֶת-מִלְאֲךְ הַשָּׁלוֹם הַמְּאִיר לָנוּ פָּנֵינוּ,
וּלְקוֹל זְמִירוֹת שְׁמִשׁוֹן וְשִׁשָּׁת בָּנָיו
צָלְלָה כָּל-הַשְּׂכוּנָה, כָּל-הָעִיר צָהֲלָה.

מִשְׁמוֹנֵת הַיְלָדִים שֶׁשָּׁה הָיוּ זְכָרִים,
שְׁנַיִם בְּבֵית הַמְּדַרְשׁ, אַרְבָּעָה בְּ"חֲדָרִים".
אֶת-רֵאשִׁית לַחֵם פִּיהֶם בְּעֵמֶל מִצְאוּ
אֲבוֹתַי בְּחֻדוֹה לְמִלְמָדִים נִשְׂאוּ;
וּמָה עֲלָץ לִבָּם בְּשִׁמְעֵם לְבַקְרִים,
וּבְאֲשֶׁר הִלְכוּ מִפִּי לוֹמְדִים מִפְּלָגִים
תַּהֲלֵת בְּנֵי שְׁמִשׁוֹן, הַ"כֹּלִים הַיְקָרִים";
וַתִּדְעָנָה גַם הַיּוֹשְׁבוֹת בְּשַׁעַר הַדָּגִים
כִּי חָנוּ אֶל אֶת-יְנִטָּה בָּנִים יִשְׂרָאֵל.

כִּי אֲכֹן חֲמוּדוֹת הָיִינוּ לְאֲבֵינוּ –
הַ"זָּקֵן" מִצָּרְנוּבוֹל רָאֵנוּ וַיִּבְרַכְנוּ.
אֶת-הַלִּילָה הַהוּא לְנִצַּח לֹא אֲשַׁפְּחָה
וְזָכְרוּ לֹא יִסּוּף עַד עוֹלָם מִלְּבָבִי:
הַצַּדִּיק הַזָּקֵן, זָכַר קְדוּשַׁת לְבָרְכָה,
עָבַר פַּעַם עַל עֵירוֹנוּ וַיִּט אֶל בֵּית אָבִי,
וַיִּנְפֹשׁ מִדְּרָכּוֹ וַיַּעַשׂ שָׁם לִילָה –
(זְכוּת נִתְגַּלְגְּלָה לְאָבָא, לֹא אִדַּע בְּמָה זָכָה?)
אָבִי שָׁמַר פִּיו, לֹא גָרַע מִנּוּ עֵין,

וכטוב לב הצדיק במשטה היין
הרים גבות עיניו העבתות למעלה
וירמז באצבע: "שמשון, קרב הנה
עת רצון עתה לי, שאל ואתנה!"
– "הה, משא ששת זכרים אשא על גבי,
הנם לפניך, ברכם נא, רבי!
בנפשי אביא לחמי, אעמל בשתי ידי,
ולמי אני עמל אם לא לילדי"..."
הבכור כבכרתו והצעיר כצעירתו,
וכפשע בינינו ובין כסא רבנו,
ונתצב ונכון לקבל ברכתו,
כשתיילי בית אלהים, כנטיעים מגדלים,
עמדנו לא נדנו קרובים לשלחנו,
לבנו הגה אימה, אך גברנו חילים
ועינינו במאור פניו ובהדרת זקנו –
ומי יוכל, אחי, מי ידע ישוחח? –
אם לא זכיתם לראות שוא אגדכם, אפוא:
פניו זרחו ממש בשמש וכירח
והשכינה, כביכל, רכבה על כתפו.
אז ירים שוב גבותיו, סתר פחד ואימה,
ועינים מתחת להן – כוכבי חסד בהלם,
הביט בנו ברחמים וימלל בשפה ברורה:
"שמשון, ששת בניך 'ששה סדרים' המה,
אל תדאג להם, שמשון, אל שומרם ומצילם,
הוא וגאלם מכל-רע והיו לו יהודים כשורה.
ולא שתך הכשרה תאמר: אשרי הבטן
שהרתה כאלה מגדול ועד קטן.
הם קושרים לכם עטרה, ברך מזכה אבא,
שמשון וינטה מזמנים לעולם הבא".

שמעו זאת אבותי וינחמו, ותחי רוחם,
ויהיו בניהם הגיגם בעמלם ובנוחם.
בשבת בצהרים בעלותם על מטתם

לקחה פעם אֶזְנִי שְׁמֵץ מְשִׁיחָתָם:
– "שְׁמֵשׁוֹן, אֵתָה יֵשׁוּן? אֶנִּי לִישׁוֹן לֹא אוֹכְלָה,
חֲזֹר לְפָנַי, שְׁמֵשׁוֹן, עַל דְּבָרַי הַ"רְבִּי",
לֹא יִגְעֲנוּ לְרִיק, שְׁמֵשׁוֹן, לֹא יִלְדְּנוּ לְבִהְלָה,
יְהִי מְבָרֵךְ שְׁמֵךְ, אֵל יִשְׁעֵי וּמִשְׁגָּבַי!
הֵם קוֹשְׁרִים לָנוּ כְּתֵר, וּבֶן-זְקוּנָנוּ יוֹנָה
יִקְבַע בְּכֵתֵר אֵת הַמְרַגְנִית הָאֲחֵרוֹנָה...
יֵשׁוּן אֵתָה, שְׁמֵשׁוֹן? מֵהֵר תִּשְׁלַם הָעֵטְרָה,
הַשְּׁבוּעַ נִכְנַס יוֹנָה לְלַמַּד גְּמָרָא;
מְלַמְדוֹ מְהַלְלָהוּ, כִּי הוּא הַטּוֹב בְּבָנִים,
לוֹ יַחֲיֶה לְפָנֵינוּ לְאֶרֶךְ יָמִים וְשָׁנִים!
מָחָר, אֵל-נָא אַחֲלַל בְּדָבָר שְׁפָתַיִם
אֶת-הַשְּׁבֵת הַקְּדוּשָׁה, אֶקְנֶה לוֹ מִכְּנָסִים,
גַּם נְעָלִים אֶקְנֶה לוֹ, אִם יִרְצֶה הַשֵּׁם וּבְלִי נֶדָר,
וְאֵל יָבוֹשׁ כִּי יְדַבֵּר אֶת-חֲבֵרָיו בְּחֶדְר;
שְׁמֵשׁוֹן, יֵשׁוּן אֵתָה?... – כִּכָּה עַל מִשְׁכָּבָה
מְלֻטָה אִמִּי מִשָּׂא עֲלִיצוֹת לְבָבָה;
עוֹד זְמַן רַב הִתְרוֹצְצָה, חֲשָׁבָה חֲשִׁבוֹנוֹתֶיהָ
בְּמִטָּתָה הַפְּרוֹקָה הַנוֹאֲקֶת תַּחְתֶּיהָ,
כְּמוֹ לֹא מִצָּאוּ עֲצָמוֹתֶיהָ הַשְּׁבוּרוֹת מְנוּחָה
עַד אִם שָׁחָה עִם לְבָבָה וְהוֹצִיאָה כָּל-רוּחָה,
וְלֹא יִדְעָה כִּי קְדִישָׁה עוֹמֵד בְּהַחְבָּא
וּלְכָל הֶגְהָ מִפִּיהָ כַּצֶּפֶר לְבָבוֹ,
מִתְחַמֵּם כְּנֶגֶד אוֹרָה בִּסְתֵר וְנִמְוָג
מִפָּנָי שְׁמֵשׁ רַחֲמֵי אִם הַמְחַמֵּם בְּלֵב עֵמֶק
וּמָה עֲלָץ לְבַי, מָה רִנְנוּ עֲצָמוֹתַי
בְּשִׁמְעֵי כִּי פִיהָ יִגִּיד תְּהִלּוֹתַי.
הָאֵח, חִישׁ אֶתְפַּשֵּׁט אֶת בְּגָדֵי הַבָּלִים
וְאֶתְחַדֵּשׁ כְּנֶשֶׁר – מִכְּנָסִים וְנְעָלִים
וּבְבוֹאֵי בְּשָׁלוֹם אֵל מִכְּנָסֵי וְנְעָלֵי
עוֹד אוֹסִיפָה אֵיטִיבָה אֶרְחוּתִי וּמַעֲלָלִי,
אֶשְׁקֶדָה יוֹמָם וְלַיְלָה עֲדֵי הַשְּׁלִימִי
הָעֵטְרָה הַשְּׁמוּרָה לְרֹאשׁ אָבִי וְאִמִּי,

תדע אמי, תדע, כי לא לריק חלדה,
כי לא יבושו לנצח הבוטחים בילדה.
ובמוצאי אותה שבת, אחרי הבדלה,
בשבת עמנו במסבת רעים אחת
השוחט ר' אהרן, ועשן מקטרתו עלה
עם הבל החמין עד שמי הקורה,
יושב לו כדרךכו ומספר בנחת,
בשבהן מינו תקועה לו בחגורה,
מעשים בצדיקים וחסידים יסודי עולם,
שלא ידע איש דרכם ובן-אדם משעולם,
מסתתרים במערות ומתבודדים בעליות,
עוסקים בתורה ויושבים בתעניות,
ימותיהם תפלה ולילותיהם קינה
על חרבן בית-המקדש ועל גלות השכינה;
ושוב מעשים בקדושים, אנשי שמות ופלאים,
תקיפים בשמי מרום, אריות ולבאים,
מקפיצי הארץ, רואים ואינם נראים,
ניד עפעפיהם – צו, מצותם – גזרת עירין,
מבט עינם – ברק, הבל פיהם – שלהבת,
ינוס מגערותם גם מלאך המות – – –
במוצאי אותה שבת, עת רצון וידידות,
לבב מי נבא לו, או מי חש עתידות
כי קרובה כה הרעה לבא מהרה
וקטן ילדי שמשון יוטל לארץ גזרה. – – –